

**Edward Olszewski, *Polacy w Norwegii (1940-2010)*,
Wydawnictwo Adam Marszałek,
Toruń 2011, ss. 752, aneksy, indeks osobowy
ISBN 978-83-7780-183-3**

Autor tej obszernej rozprawy, profesor Edward Olszewski, od wielu lat kierownik Zakładu Ruchów Politycznych na Wydziale Politologii UMCS, w krajowych i zagranicznych środowiskach naukowych uważany jest za świetnego znawcę problematyki polonijnej, zwłaszcza Polonii duńskiej i norweskiej. Rezultatem jego dawniejszych badań są m.in. książki *Emigracja polska w Danii 1893-1993* (Lublin 1993) i *Polacy w Skandynawii* (Lublin 1997). Ta ostatnia została wydana pod jego redakcją i z dużym jego udziałem autorskim. Obie były dobrze przyjęte zarówno przez specjalistów, jak i przez szerokie grono czytelników w Polsce i w krajach badanych. Prof. Edward Olszewski był więc jak najlepiej przygotowany do podjęcia kolejnego zadania, którego efektem jest jego najnowsze dzieło poświęcone dziejom Polonii norweskiej.

Napisanie omawianej pracy poprzedziły kilkuletnie gruntowne studia źródeł miejscowych Polonii norweskiej oraz polskich. Autor nie pominął niczego, co miało jakikolwiek związek w sensie dokumentacyjnym z Polakami żyjącymi w Norwegii w badanym okresie (1940-2010), ale i z tymi, którzy przybyli do tego kraju jako emigranci w XIX w. Z pewnością tę najnowszą pracę można uznać za *opus vitae* prof. Edwarda Olszewskiego.

Gromadząc materiały do książki Edward Olszewski nawiązywał w Norwegii i w innych krajach skandynawskich kontakty osobiste z Polakami starszej i młodszej generacji, zamieszkującymi tam na stałe albo przebywającymi czasowo. Fakt ten czyni jego książkę szczególnie cenną, bowiem dzięki temu wyrasta ona bezpośrednio z życia członków zbiorowości polonijnych, które autor analizuje, poddaje ocenom i barwnie przedstawia. Nie będzie z pewnością przesadą stwierdzenie, że prof. Olszewski odszedł nieco od wprawdzie uzasadnionej, ale zawężającej punkt widzenia metody patrzenia na badaną rzeczywistość tylko przez dokument czy znane już dotychczas konstatacje.

Studiując jego książkę o Polonii norweskiej, (podobnie jak cały dotychczasowy dorobek dotyczący Polonii), odnosi się wrażenie jakiejś znaczącej obecności żyjących tam Polaków, począwszy od emigrantów popowstaniowych z XIX stulecia, żołnierzy i uciekinierów, których zagnała tam druga wojna światowa, uchodźców bądź osoby przymusowo wydalone po wprowadzeniu w grudniu 1981 r. stanu wojennego w Polsce, delegacji „Solidarności”, aż po ludzi wyjeżdżających od maja 2004 r. dobrowolnie

w poszukiwaniu lepszych warunków bytowych. Zauważa się bardzo różnicowane etapy ich asymilacji w społeczeństwie norweskim, umożliwiającej awans od wykonywanej pracy robotnika do (poprzez studia) lekarza czy przedsiębiorcy. Jako ilustrację warto porównać dzieje życia w Norwegii Ludwika Waclawa de Rawicza Szacińskiego, uczestnika powstania stycziowego (s. 26-29) z losami emigrantów przybywających tam od lat sześćdziesiątych XX w. do 2010 r. (por. s. 262-288). Rzucają się w oczy różnice w procesie wrastania w nowe otoczenie wieśniaka, który udał się na obczyznę, bo zabrakło dla niego chleba w rodzinnej zagrodzie, a kogoś, kto odznacza się zdolnościami, jest dobrze wykształcony. Ludzie tacy, o wielkiej użyteczności społecznej, mają łatwiejszy start, ale czy wnoszą więcej trwałych wartości do społeczności polonijnej niż dawni ubodzy wyrobnicy?

Na to pytanie pozytywnie odpowiada omawiana rozprawa prof. Olszewskiego. Dlatego wartość poznawcza jego dzieła jest znacząca. Autor wychodzi niejako od człowieka, żyjącego współcześnie, a dopiero w odtwarzaniu dziejów wraca do tych, którzy już odeszli, zakończyli swą drogę życia, zostawiając po sobie określoną spuściznę. Trzeba podkreślić dużą wartość dokumentalną rozbudowanych aneksów, które prezentują m.in. wypowiedzi Polaków żyjących w Norwegii w różnych latach.

Dochodzenie do prawdy w książce *Polacy w Norwegii* jest trochę odmienne niż w opracowaniach typowo historycznych. Zawiera ona tyleż ważkiego materiału historycznego, ile autorskich cennych ustaleń socjologicznych. Poruszanie się na pograniczu obydwóch fundamentalnych dziedzin badań jest także znaczącym *characteristicum* całej bogatej twórczości naukowej prof. Edwarda Olszewskiego, a w szczególności recenzowanej rozprawy.

Pod względem redakcyjnym praca jako całość – uwzględniając jej właściwą konstrukcję, logikę i jasność wyводу, a także warstwę językową – została przygotowana bardzo dobrze. Doskonale odzwierciedla i przybliża czytelnikowi koleje losu Polaków w Norwegii na tle historii tego kraju. Zaprezentowana tu historia Norwegii to bardzo dobry *Sitz im Leben* do zrozumienia dziejów polskiej emigracji do tego skandynawskiego kraju (por. przykładowo s. 144-155). Klasyfikuje się jako wyróżniająca pośród wydanych ostatnio pozycji dotyczących problematyki polonijnej.

Edward Walewander